

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

Bruk av IKT i offentlig sektor - Offentlig databehandling?

- Hva omfatter IKT i offentlig sektor - er det annerledes i ellers i samfunnet
- Ulike typer offentlig tjenester
- Ulike typer av programsystemer i forvaltningen
- IKT-systemene - lagdelt som en 'løk'
- Rammer for offentlig databehandling

Pensumstoff

St. mld. 17 (2006-2007): Eit informasjonssamfunn for alle: Kap. 7
Kjos : Inføring i IT, Kap. 5

Offentlig databehandling = IKT i offentlig sektor

Offentlig databehandling omfatter de arbeidsoppgaver som er knyttet til innsamling, lagring, bearbeiding og formidling av data i offentlig forvaltning (NoU 48:1978)

- Er denne definisjonen relevant i dag; har ikke datateknologien og bruken av den endret seg dramatisk

Jo , den har relevans :

Fra St. mld. 17 (2006-07): *Eit informasjonssamfunn for alle*, Kap.7 [Se nettside.](#)

- Ei dagnopen forvaltning - Elektronisk samhandling i og med off. sektor
- Er det noen grunnleggende forskjeller mellom bruk av IKT i offentlige og private virksomheter
 - Ja, fordi off. virksomheter er underlagt flere lover/regelverk
 - Ja, fordi det angår oss alle (som innbyggere)
 - Men også likheter: Vi finner stor sett tilsvarende IKT-løsninger i ulike typer private virksomheter

Forskjellen ligger ikke i teknologien, men målene for systemene, måten de brukes og særlig de rettslige rammer for systemene

Hva er offentlig IKT-bruk

Forslag til avgrensning:

Bruk av IKT å utføre oppgaver som statlige eller kommunale virksomheter er pålagt å utføre, blant annet til

- Myndighetsutøvelse og tjenesteyting overfor borgere og næringslivet
 - Elektronisk ligning, samordnet opptak, lånekassa,...trygdeytelser, ..
- Interne forvaltnings/administrative oppgaver
 - Arkiv, regnskap, registerhold, kontroll og styring statlige og kommunal oppgaveutføring...
- Demokratiske funksjoner
 - Samhandling med innbyggere og frivillige organisasjoner
- Samvirke mellom offentlig virksomheter - næringslivet etc.
 - F eks Innrapportering av opplysninger fra næringslivet, se f eks <http://www.brreg.no/>

Dette er noen eksempler på ulike typer offentlig IKT-løsninger , ingen fullstendig liste !

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

Målene : Hvorfor bruk av IKT det offentlige

- *Bedre tjenester* til innbyggerne og borgerne (*døgnopen forvaltning*)
- *Mer effektiv ressursbruk*
 - Automatisere rutineoppgaver skal gi økonomiske gevinster
- *Sikre åpenhet og rettsikkerhet*
 - F eks. sikre åpenhet/innsyn gjennom å gjøre postjournaler og andre dokumenter tilgjengelig via nettet
 - Rettsikkerhet gjennom bedre innsyn i regelverk og likebehandling
- *Øke innbyggernes muligheter til å samhandle med forvaltningen*
 - Informasjonsutveksling kan skje over nettet, innbyggernes kan lettere delta i beslutningsprosesser på mange områder

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

5

Noen generelle krav til offentlig IKT-bruk

Det stilles spesielle krav til offentlig databehandling :

- Offentlighetsloven
 - Forvaltningsloven
 - Arkivloven
- Rettsikkerhet, offentlighet og demokratisk kontroll

Andre lover og forskrifter, blant annet :

- Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, §9, 11
- <http://www.lovdataba.no/cgi-wifit/wifitldles?doc=/usr/www/lovdataba/all/tl-20080620-042-0.html&emne=universell+utforming+da>
- Lov om offentlige anskaffelser - off. anskl. ,
-

I tillegg gjelder de generelle krav for all bruk av IKT, f eks.

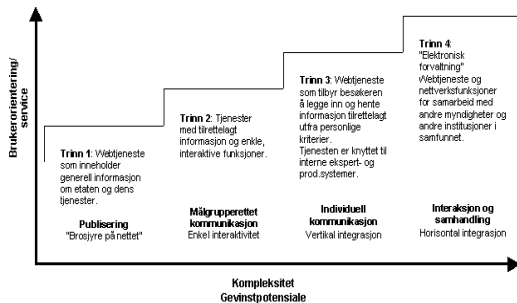
- Personopplysningsloven (men denne gjelder også i private sektor
- Arbeidsmiljøloven (aml)

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

6

Ulike typer offentlige tjenester : tjenestetrappa

(Fra St. mld. 17 : 2006-2007, s e side 109)

Eksempler på ulike typer off. tjenester

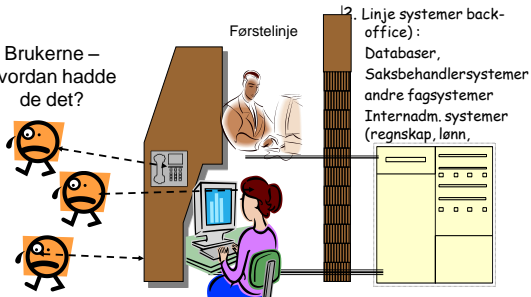
- Informasjonstjenester:
 - <http://Regjeringen.no/>, <http://Norge.no/>
(som også inkluderer enkle interaktive tjenester, f eks. ved søkemotor , men er upersonlige)
- Skjemaer/enkle tjenester på nett :
 - <http://www.nav.no/>
 - <http://www.asker.kommune.no/Tjenester-til-deg/Kultur-idrett-og-fritid/>Krever som oftest ingen innlogging, ev. brukernavn og enkelt passord
- Enkel søknadshåndtering på nett
 - <https://www.nav.no/sbl/as/registrering.do>
 - <https://www.nav.no/sbl/as/registrering.do>
- Fullført saksbehandling ved nettbaserte rutiner
 - <http://www.samordnaoptak.no/>, www.laenkassa.no/

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

8

Den tradisjonelle forvaltningen?

Brukerne –
hvordan hadde
de det?

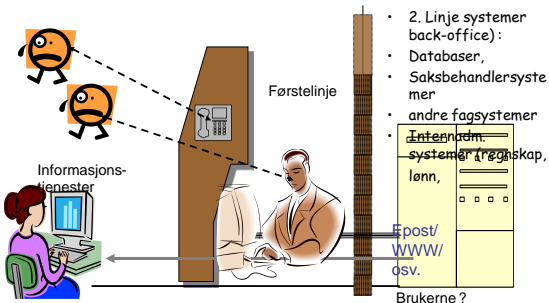

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

9

Da Internett/WWW kom?

Informasjons-
tjenester

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

10

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

E-forvaltning fase III- nesten sjølbetjening ?

Brukerne – Må de gjøre alt? Alt er førstelinje?

2. Linje systemer

- Databaser,
- Saksbehandlersystemer
- Andre fagsystemer
- Internadm. systemer
- Regnskap, lønn,

1. Linje systemer

- Andre fagsystemer
- Internadm. systemer
- Regnskap, lønn,

0. Linje systemer

- Internadm. systemer
- Regnskap, lønn,

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen 11

Offentlig sektor ← → private virksomheter

Mange fellestrekk - men også viktige forskjeller

Offentlig sektor	Private sektor
<ul style="list-style-type: none"> • Statlig og kommuner • Regulert av lover og forskrifter • Likhet, rettsikkerhet, ... • Åpenhet: Ivareta innsyn/demokrati i tillegg til effektivitet og kvalitet • Offentlige tjenester gjelder alle • Krav til universell utforming <ul style="list-style-type: none"> - Må tilpasse seg alle bruker-grupper, f eks. blinde, hørselshemmede • Mange felles standarder <ul style="list-style-type: none"> - F eks. regnskap, arkiv, ... • Konkurranseshensyn ved kjøp og utsetting av oppgaver • Kan også stille krav til næringslivet vedr. innrapporteringssystem (jf AltINN) 	<ul style="list-style-type: none"> • Svært mangfoldig <ul style="list-style-type: none"> - Fra DNB Nor til videosjappa • Fokus å lønnsomhet og tjenestekvalitet, ikke rettsikkerhet og åpenhet • Må ikke ta hensyn til alle brukere <ul style="list-style-type: none"> - F eks satsing på nettbank kan utelukke mange • Interne (egne) standarder, bransjestandarder • Begrenset kommunikasjon utad, men økende E-handel • Mer fleksibel, dynamisk

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen 12

Datamaskin-løken - de ulike lagene ?

Anvendelsesprogrammer (Applikasjoner), eks: nettaviser, søknadsrutiner som SO, Lånekassen, studentweb...

Basis brukerprogramvarer
Kontorstøtte, e-post, nettlesere, databasesystemer (MS Office, Open Office)

Andre hjelpeprogrammer, databasesystemer

Ustyre (Hardware)

Systemprogrammer: Operativ-system (Windows, Unix, Linux, Mac Standard kommunikasjonssystemer, Internet/www (IP, TCP, HTTP, HTML))

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen 13

Ulike typer programvarer

- **Operativsystem, systemprogrammer og kommunikasjonssystemer**
 - Samling programsystemer som styrer datamaskin, f. eks: MS Windows, UNIX/LINUX, Apple
 - Standard programvarer for lokalnett/trådløst nett, Internet/www

Det meste av dette følger maskinen ved anskaffelse, men kan også lastes ned
- **Basis brukerprogrammer**
 - Standard programmer, f eks. e_post, nettlesere (IE, Firefox, Opera, Adobe,
 - Sikkerhetsprogrammer (Virussjekker, krypteringsprogram,..)
 - Kontorstøtte som tekstbehandling, regneark, (MS Office, Open office,

Dette er programmer du har på egen maskin /eller kan kan laste ned
- **Applikasjonsprogrammer:** Programsystem som utfører konkrete oppgaver/funksjoner, gjerne som en tjeneste
 - Privat: Nettbank, billettbestilling, Google, Facebook,
 - Offentlig: Studentweb, Lånekasses nettsøknad, Samordnet opptak,

Dette vil svært ofte være programmer som ligger på en tjenermaskin "server", og som ofte brukes ved en nettleser

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

14

Hvorfor en slik lagdeling

- Lagdelingen viser komponentene mellom brukerne og IKT-systemenes kjerne og hvordan det enkelte datasystem er bygget opp
- Lagdelingen forteller en del om systemet ulike egenskaper (teknisk, bruksmessig)
- Lagdelingen viser hvordan det er mulig å skrive brukerprogrammer uten å kunne 'alt' om en datamaskin
- Lagdelingen forteller hva som kompetanse som kreves for å utvikle og bruke ulike systemer
- Lagdelingen illustrerer også den historiske utviklingen av datamaskinene og programvare
- Det er primært bare i det ytterste laget vi finner forskjeller mellom offentlige og private IKT-løsninger

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

15

Noen ulike typer systemer i offentlig virksomhet

- **Felles infrastruktur og kommunikasjonsløsninger**
 - Stort sett standard systemer, men innen en del sektorer stilles strenge sikkerhetskrav. Det er også egne nettverk, som f eks. Helsennett.no
- **Administrative systemer**
 - Kontorstøtte, lønn, regnskap, arkiv, faktura, reiseregning,
- **Brukertjenester**, som tilbyr tjenester til borgere eller næringsliv.
 - Rene informasjonstjenester, f eks. Regjeringen.no, Norge.no, ...
 - Enkle interaktive tjenester, f eks. søknadsskjemaer, ulike registre, ..
- **Fagsystemer**, som er basert på et regelverk og er spesifikke for den enkelte virksomhet
 - Mange slike er nettbaserte tjenester, som f eks. lånekassa, SO, skatt/ligning, trygd,
- **Samarbeidsstøtte mellom personer**, som tilbyr kommunikasjon og elektronisk samhandling mellom personer: styring av dokument- og arbeidsflyt
- **Samordning mellom virksomheter:** Støtte for samarbeid og samvirke mellom virksomheter, f eks. AL TINN, BRREG

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

16

Noen hovedtrekk ved statens styring av IKT-bruk

Desentralisering og sektorisering

- Hver enkelt statlig virksomhet har ansvar for sin egen IKT-bruk
 - Omfatter både planlegging, utvikling/kjøp og bruk i oppgaveløsning
 - Må følge lover og regelverk
 - Generelt lovverk (Offentlighet, Forvaltningslov, Arkivlov,...
 - Fagspesifikk lov, f. eks. Lånekassen underlagt Lov om utdanningsstøtte
 - **Spesielt ansvar for å vurdere behov og krav til sikkerhet**
- Hver fagdepartement har overordnet ansvar for bruk av IKT innen sin sektor
 - Godkjenne større investeringer og utviklingsarbeider
 - Vurdere behov for infrastrukturtiltak og andre spesielle forhold
- Stortinget har overordnet myndighet vedr. budsjett, lovendringer, med mer
 - Avklares gjennom St. mld., St. prp 1 (budsjett med mer), egne prop.

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

17

Fornyings- og administrasjonsdepartementet har et overordnet samordningsansvar

- Generelt bidra til modernisering og effektiv bruk av IKT i staten
- Etablering av nødvendige fellesløsninger der dette ansees nødvendig
 - Standardisering, f. eks. innen datakommunikasjon
 - Retningslinjer for IKT-bruk, f. eks. elektronisk saksbehandling
 - Overordnet sikkerhetsarbeid, bl.a. PKI-løsninger
 - Initiativ vedr. felles portaler med mer (se f. eks. Minside.no: http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/Tema/IT-politikk_eNorge/Minside.html?id=446154)

DIFI: *Direktoratet for forvaltning og IKT*, er Fad underliggende kompetanseorgan innen IK, se www.difi.no

Riksarkivaren forvalter Arkivloven med mer, se www.riksarkivet.no

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

18

Kommunenes og fylkeskommunenes bruk av IKT

Hver kommune og fylkeskommune velger sin egne IKT-løsninger og IKT-organisering

- Det er imidlertid en del statlige pålegg som styrer kommunenes IKT-løsninger
 - Lover og regler
 - Pålegg om innrapportering
 - Styring innen de enkelte sektorer
- Fad har en viss innflytelse, men primært gjennom faglig gode veiledninger og anbefalinger
 - Eventuelle rammeavtaler
 - Press på å bruke åpne standarder med mer
 - Sikkerhetsløsninger
- Kommunenes sentralforbund (KS) har en begrenset samordnende funksjon, primært gjennom frivillige prosjekter <http://www.ks.no/>

DR11001 h09- Forelesning 22. september Arild Jansen

19
